

El tribunal de coltellades de Lleida. Procediment i dictàmens mèdics

Francesc Esteve i Perendreu

El tribunal local o cort de Lleida

El veguer de Lleida, com a "*regent l'ofici de cort i veguer*", és qui administra la justícia reial i te atribuïda, amb autoritat delegada de la corona, la jurisdicció civil i criminal, alta i baixa, mer i mixt imperi. Cal indicar, però, que el veguer assistit pel seu assessor resol les causes civils, i en les criminals a més d'aquests dos funcionaris de nomenament reial, intervé, per disposició reial, directament la ciutat.

En el tribunal criminal, anomenat Tribunal de Coltellades, intervenen els paers (magistrats encarregats del govern de la ciutat, elegits pels estaments major, mitjà i menor) i deu o més prohoms de Lleida.

Aquests últims formen l'anomenada Prohomenia de Ventura, i dits prohoms proposen els veredictes que se sotmeten a votació entre ells. El veredicta més votat serà el que decidirà la sentència que pronunciarà el veguer i paers.¹

Les sentències d'aquest tribunal son inapel·lables² i resten exclosos d'aquesta jurisdicció els nobles (*milites*) i eclesiàstics.

Procediment criminal local

El procediment seguit en una mort violenta que succeí el 20 d'abril de 1674, entre les 11 i les 12 de la nit, és un exemple, que tot seguit exposem, de com procedia el tribunal local criminal de Lleida³

a) Denúncia del fet delictuós al veguer. Denunciada la mort violenta d'una dona al veguer, el dia 20 d'abril, ordena la investigació del fet delictiu i la provisió d'empresonament de l'inculpat, que resultà ser Baptista Claver marit de la víctima.

b) Informe pericial mèdic. Requerits i personats els cirurgians Domènec Latorre i Francesc Cruelles, presten jurament en mà i poder del sots-veguer Jeroni Oliach, cerer de la ciutat⁴ (actuant en absència del veguer Tomàs Capdevila, ciutadà honrat de Barcelona), de verificar l'examen del cadàver i emetre el dictamen pericial.

A l'informe fan constar, que en el cadàver hi han trobat cops a la cavitat vital, al costat dret, fets amb instrument contundent, danyant les parts continents i contingudes; un altre cop a la cuixa dreta, i segons l'excrement que li eixia del nas i el senyal de la inflamació del coll, indicaven que l'havien ofegat amb les mans. Dictaminant, finalment, que els cops eren mortals "per estar les parts continentes y contenidas rompudas y extravessada molta sang".⁵

c) Crida de difunt. El dia següent de la mort, dia 21, es personen a casa de la víctima el sots-veguer Jeroni Oliach, l'assessor del veguer Aleix Novell, doctor en drets, i els paers Antoni Puig, Josep Paris i Mateu Jover.⁶ Constituïts davant del cadàver, prossegueixen les actuacions processals amb el denominat *acte de crida de difunt*⁷: el sots-veguer toca la dona morta amb la seva vara -la vara del rei, símbol del poder reial- cridant-la pel seu nom de pila tres vegades a intervals: "Úrsula qui t'ha mort", i naturalment al no respondre "fonch per tots els circumdants vist ésser morta i ésser sa ànima separada del seu cos".⁸ I així es declarava oficialment la seva mort.⁹

L'escrivà i notari de la cort, Joan Llorenç Solà, deixa constància d'aquesta actuació i de l'anterior, figurant com a testimonis els verguers (oficials dels paers) Francesc Vilar, Francesc Corrià i Joan Calsapeu.

d) Declaració de testimonis. El mateix dia 21 i el següent, notificats pel nunci jurat Macià Iglésies, compareixen els testimonis i juren "a nostre Senyor Deu y als seus Sants quatre evangelis, en mà i poder del Sr. Sots-veguer corporalment tocats que diran la veritat del que sabran sobre el que serà interrogat".

La majoria dels testimonis deposants son dones (cinc dones i dos homes), donat que el dia 20 (el dia després que fou apallissada) acudiren a casa de la víctima, que es trobava al llit, per a interessar-se del seu estat de salut i poder-la ajudar.

Aquestes foren algunes de les declaracions:

- "Se queixava del ventre, del costat i del cor, i se feu aplicar una pigna al costat"... "li digué a un fill que anés a cercar al doctor, i no hi volgué anar, i dit Baptiste Claver respongué que sa muller no tenia febre, que en havent-li passat la borratjera quedava tan freda, tant hivern com estiu. No volia que vingúes cap doctor, sinó que sen anés al hospital o a casa de sa mare" (testimoni de Anna Maria Merlet).

- La dona que la va amortallar diu: "dita Úrsula pentsant-se tenir mal de mare me demanà un anell i li digué si estava prenyada que com se queixava tant del ventre i del costat si volia anàs a cercar la madrina [*llevadora*], i me respongué que no estava prenyada i digué que son marit la havia abastonejada amb un mànec d'eixada i que li havia posat els peus sobre el ventre" (Mariagna Puig).

- "Els conec molt be [*el matrimoni*] per haver-los tingut un any a casa i Baptista acostumava maltractar en bufetades puntapeus i algunes vegades ab bastó a Úrsula sa muller" (Joan Biguera).

Llegides les declaracions i donada la conformitat pels deposants, les va signar el verguer Francesc Vilar per haver manifestat tots que no sabien escriure.

e) Declaració de l'imputat. El dia 22 fou interrogat l'acusat Baptista Claver, de 40 anys d'edat i fill de Lleida. Extret de la presó, "presó i carcer reials", es posat a la sala nova inferior de la Casa de la Paeria (la presó estava en els soterranis d'aquesta casa) i jura en mà i poder del sots-veguer que dirà la veritat en fets d'altres i no en fets en contra seu: "que dirà la veritat del que serà interrogat, ço és, en fet propi sens jurament y en fet de altri ab jurament".

A l'interrogatori reconeix que l'havia bastonejada moltes vegades i el dia 19 l'havia colpejat amb un mànec d'aixada i amb puntades de peus.

Tampoc sap escriure i signa la deposició Francesc Vilar.

f) Publicació de les imputacions criminals. Extret novament de la presó, compareix l'acusat davant la cort comminant-li les imputacions criminals. El notari i escrivà de la cort, Joan Llorenç Solà, li pregunta si vol defensar-se o sotmetres a la clemència del tribunal, responent que vol defensar-se. La cort li dona llicència per aconduir advocat i procurador amb termini de tres dies, i com a mesura cautelar li assigna l'advocat i procurador de pobres.

g) Escrit de defensa. El signa l'advocat d'ofici Bullfarines, l'advocat dels pobres,¹⁰ i basa la defensa, entre d'altres, en les següents al·legacions:

- El marit pot corregir dels mals costums a la seva muller i castigar-la conforme el pare al fill, i moderadament colpejar-la. El bastonejar-la en algunes ocasions no ha estat mai amb ànim de matar-la sinó de corregir-la i castigar-la del mal costum que tenia d'embriagar-se.

- Úrsula per comprar vi i beure es venia tot el que podia "de casa de son marit", com blat, farina, pa, cànem i altres coses.

- "Quant arribava son marit de treballar la trobava borracha y estesa y gitada en terra sens trobar foc, ni llum en casa, ni prevenció alguna per a que dit Claver pugués menjar siquiera sopes en bols".

- "No conste, ni pot constar, li hage pegat en part principal que és lo cap, lo que hauria fet si hagués estat ab ànimo de matar-la".

- "Que dient-li alguna persona a dit Claver que a dita sa muller un barber de la Ribera ab una veguda la curaria y li faria aborrrir lo vi", respongué que a la primavera procuraria anar-hi.

- Que del testimoni de Mariagna Puig que Úrsula li digue li deixes un anell perquè pensava tenir mal de mare, s'infereix que podia haver mort de dit mal de mare.

- Que els seus fills, que son cinc, i ella anaven tots despullats.

I al final de l'escrit s'indica que el defensat juntament amb el seu germà Nicolau, demanen l'admissió dels testimonis que proposaran.

h) Declaració de testimonis proposats per la defensa. El dia 2 de maig, en la declaració de testimonis proposats per la defensa, confirmen les al·legacions formulades en l'escrit de la defensa.

i) Deliberació i proposició de la Prohomenia de Ventura. Convocada i reunida el mateix dia 2 la prohomenia de Ventura en la sala nova inferior de la Casa de la Paeria, presents el sots-veguer, els paers i 19 prohoms de ventura (2 de la mà major, 5 de la mà mitjana i 12 de la mà menor), el sots-veguer indica al prohoms que, ateses les imputacions contra Baptista Claver i les proves practicades (pericial i testifical), que proposin i deliberin el que s'hauria de fer.

El prohomo Josep de Maranyosa, de la mà major, proposa que el reu estigui detingut en les presons reials de la ciutat fins a les eleccions de nous paers, i després ell o el seu fill que serveixi al rei en la present campanya, en la companyia de Lleida, a les seves costes. I que pagui les despeses de la present causa.

El prohomo Baptista Cabasés, de la mà mitjana, proposa que, d'acord amb la proposta de Josep de Maranyosa, serveixi al rei, però que se li doni un ral de socors cada dia i que sigui eximit de la presó.

No havent-se formulat cap més proposta, s'efectuen les votacions amb el següent resultat: 4 vots a favor de la proposta de Josep de Maranyosa i 15 a favor de la de Baptista Cabasés.

j) Sentència. Atesa la proposta de la Prohomenia de Ventura, el sots-veguer i paers pronuncien sentència condemnant a Baptista Claver a que en la present campanya vagi a servir a Sa Magestat de soldat a la companyia de la ciutat, permetent que si dit Claver no hi pogués anar que hi vagi un fill seu, i que pagui totes les despeses fetes en la present causa, per a que "a dit Claver serveixi de càstig i als demés d'exemple".

k) Publicació de la sentència. El dia 5 de maig -15 dies després de la mort- fou publicada i comunicada la sentència a Baptista Claver, a la cort i en presència dels sots-veguer i paers, el qual respongué "que la tenia per publicada i intimada".

Conclusions de les actuacions judicials

a) El fet delictiu. Mort provocada per estrangulament de forma voluntaria a mans del marit de la víctima, a més de causar-li unes lesions qualificades de mortals, segons l'informe pericial dels cirurgians.

b) Mòbil del crim. L'embriaguesa habitual de la víctima (cas d'alcoholisme).

c) Defensa. Els arguments la defensa els basa, entre d'altres: en que el marit pot corregir els mals costums de la seva muller castigant-la conforme el pare al fill i

moderadament colpejar-la; els apallissaments els feia sense ànim de matar-la; dilapidar els bens familiars i l'abandó de les obligacions envers els fills i marit.

d) Sentència condemnatòria. La responsabilitat criminal no és individual, la pena imposada al condemnat transcendeix als seus descendents: els seus fills. La pena imposada fou la de servir al rei com a soldat a la companyia de la guarnició de Lleida.

I per tancar aquest paràgraf, farem esment del resultat d'un estudi sobre la pràctica penal del tribunal lleidatà en el segle XVII: la pena pecuniària era l'hegemònica i després seguia, per aquest ordre, el desterrament o la vergonya pública, les penes corporals, la mort i, finalment, els treballs forçats i la presó.¹¹

Dictàmens mèdics

El trimestre març-maig de 1674, la justícia criminal local té una activitat extraordinàriament superior a l'habitual, donat que en aquest període de temps, es produeixen tres morts violentes i un ferit per arma blanca.

El 14 de març Anton Periz, de 36 anys, natural de la vila de Graus, mestre de cases i habitant a Lleida, mata la seva dona Paula al camí d'Albelda. A la declaració va manifestar que "la ocasió de haver mort Paula, sa muller, és estat per tenir notícies que vivia mal, faltant a les obligacions del matrimoni y havent-la corregida moltes vegades no se havia volgut esmenar". La Prohomenia de Ventura formada per 21 prohoms (5 de la mà major, 7 de la mitjana i 9 de la menor) el condemnà, el 19 de març, a la pena de galeres durant deu anys: "condemnat a servir remant en les galeres de sa Magestat per temps de deu anys".¹²

El 18 d'abril, a l'entrada de la casa del cirurgià Domènec Latorre, que la tenia a la plaça Sant Joan, trobaren a Joan Ruiz "sargento reformat del Presidi de la ciutat", ferit i amb l'espasa desmbeinada a la mà, de resultes d'una brega amb espases, amb Joan Jesillo, espaser.¹³

El 20 d'abril mor Úrsula, muller de Baptista Claver, de resultes d'un estrangulament i apallissament, segons hem relatat.

I el 23 de maig, entre les 10 i les 11 hores de la nit, els cirurgians Francesc Cruelles i Josep Barceló examinen el cadàver d'un home que era un soldat que servia a la casa del governador de les armes de Lleida, dictaminant que la causa de la mort fou produïda per arma de foc. Dit dictamen, de data 27 de maig, assenyala que: "li trobaren una ferida en la cavitat vital damunt de les costelles verdaderes en la part dreta, tres dits junt al os esternon, feta ab instrument contundent ab pólvora y bala la qual ferida passa a la part esquerra fins el sexto transverso, la qual ferida segons Hipócrates en lo sis aforisme sentència divuit y Cornelio Celso en lo llibre quint en capítol vint y sis declaren y diuen que son mortals de necessitat, y no trobaren altra ferida ni contusió".¹⁴

El dia de la mort del soldat, també va resultar ferit d'un tret "d'escopetada" un altre home, i com autor d'aquest fet hi va quedar implicat un dels "fadrins" que

acompanyava al sots-veguer en les rondes de vigilància habitual que feia per la ciutat.

Aquest fet fou notificat al doctor Jaume de Potau i Moles, jutge de la Reial Audiència de Catalunya, el qual ordenà que el sots-veguer s'abstingués en la causa "per haver-se murmurat si algú dels fadrins que anaven en sa companyia haurien fet el delicte", i que l'assumís i continués el veguer Tomàs Capdevila.

Assumida la causa pel veguer, pren jurament a un nou cirurgià, Miquel Puigver, juntament amb els altres dos, Francesc Cruelles i Josep Barceló.

El dia 28 s'efectua la visura del cadàver i s'emet el següent informe: "... per quan se ha tingut notícia que lo cadàver del home que visuraren Francesc Cruelles i Josep Barceló, tenien altres ferides y manat extreure dit cadàver de home de manament dels molts Il.ltres. Srs. Thomàs Capdevila, Regent lo offici de Cort y veguer, don Francisco de Olsinelles y Reguer y Jaume Monells, paher en orde en cap y tercer de dita ciutat, de un carner del hospital general de pobres laichs de la present ciutat ahon estave sepultat,¹⁵ y posat en mig de la lluna del dit hospital, en presència de dits molts Il.ltres. Srs. veguer y pahers, del doctor Aleix Novell assessor y de don Andrés de Urbina capità de la guarda de la plaça de la present ciutat,¹⁶ han visurat y reconegut dit cadàver de home, lo qual quant vivie se anomenave Andrés t. criat de dit Governador y soldat de la Companyia de dit don Andrés de Urbina, y és lo mateix que visuraren lo dimecres més prop passat ques contave als vint y tres del corrent mes de maig entre les deu y onse hores de la nit... y haventse llegida dita relació feren dits Cruells y Barceló a dit Miquel Puigvert, no han trobat en dit cadàver altra ferida ni contusió alguna més de la que tenen dita en la relació lo dia de ayr dits Cruelles y Barceló".¹⁷

El dia 1 de juny el veguer "renuncia al delicte", es a dir, el tribunal local s'inhibeix i es declara incompetent a favor de la jurisdicció militar de la Real Audiència de Catalunya.¹⁸

Altres dictàmens de cirurgians sobre ferides fetes amb arma blanca son: el de Josep Barceló, de data 17 d'agost de 1674, referent a Felipa, muller de Joan Ruiz, sergent "reformat" de la companyia del capità D. Andrés de Urbina, que tenia dos ferides: una al muscle dret i altra al braç dret, i ambdues penetraven fins l'os i foren fetes amb instrument tallant "com és de espasa o de maginet y no eren mortals".¹⁹ I el dels cirurgians Josep Barceló i Sebastià Hilari, de data 3 de setembre de 1676, que visuraren a Didac Pisà, mestre de cases, que estava al llit de casa i que "tenie una ferida tortuosa baix del hemoplato esquerre corresponent a les espendiles junt al spinal medula; la qual ferida judiquen se és feta ab instrument punsat; y així mateix trobaren y veren que dit Pisà tenie un esgarrany al ventre lo qual és de ninguna consideració, y així mateix que tenie un tall entre lo dit menique y annullar".²⁰

Son també interessants els dictàmens on se fa constar la insalubritat i males condicions de les dependències de les presons reials de Lleida que, con ja s'ha dit, estaven situades als soterranis del palau de la Paeria.

El 26 de juny de 1691, el doctor Josep Bayona, metge, i Domènec Latorre, cirurgià, denuncien la insalubritat de la presó, especialment l'estança o cel·la anomenada "la volta". Visiten al pres Marco Antonio Fernandez de Bustamante que es troba a "la volta", al qual han sagnat dues vegades pels peus, i manifesten que "te febre y te un incordi, y pateix un dolor siatich y pera la curació de dit Marco, se necessita y és menester se pose en altra presó, més acomodada y se trague aquell de dita presó, o, estància dita la volta per ser aquella molt estreta, fosca, húmeda que està xumant aigua, y haverhi en ella molt mala olor, y no poderse curar en dita presó, o estància".²¹

I altre dictàmen, de data 5 de novembre de 1692, de Josep Barceló, cirurgià, i el seu oficial Tomàs Theas, jove cirurgià,²² que manifesten han visitat a "les presons i carcens reals" al mestre Francesc Oliva, sastre de la ciutat, per a curar-li una hernia intestinal, i estava en l'anomenada "presó llarga" que te una reixa que dona al riu, "la qual és molt humida y freda per estar a la vora del riu Segre".²³

Aquestes presons situades en els soterranis de la casa de la Paeria, perduraren fins l'any 1816 que foren traslladades a l'església aleshores exclaustrada de Sant Martí.²⁴ Avui encara es poden visitar, convertides en museu municipal, i segueix cridant l'atenció la cel·la anomenada "la volta", que era la reservada especialment pels condemnats a la pena capital.

Notes

1. Sobre els privilegis del tribunal local de Lleida: GRAS Y DE ESTEVA, Rafael: *La Paheria de Lérida*, Lleida, Sol i Benet, 1911, pp. 74-83.
2. Arxiu Municipal de Lleida (=AML). Reg. 434, *Consells Generals*, f. 110.
3. AML. Reg. 838, *Llibres de Crims*, ff. 396-411.
4. Amb el nomenament reial de sots-veguer, pren possessió el 21 d'octubre de 1672 en mà i poder de Francesc Temple, ciutadà honrat de Barcelona, lloctinent del Batlle General de Catalunya a la col·lecta de Lleida (Arxiu Històric de Lleida = AHL. Reg. 418, Not. J. Casanoves, ff. 93-94).
5. Si el sots-veguer era d'ofici cerer, podem fer esment que el 19 de juliol de 1657 fou nomenat sots-veguer el cirurgià de la ciutat Josep Pallàs, i prengué possessió el 14 d'agost següent. A la mateixa data de juliol fou nomenat assessor del veguer el doctor en lleis Melcior Vallés, de dita ciutat, i prengué possessió el 14 de setembre (AHL. Reg. 411. Not. J. Casanoves, ff. 225-226v).
6. Cal fer esment, que en absència del veguer i sots-veguer podien actuar com a regents de la vegueria qualsevol dels paers, donat que tenien la condició d'oficials reials. Un exemple vid. CAMPS SURROCA, Manuel - CAMPS CLEMENTE, Manuel: "Un polèmic procés per infanticidi a la cort del veguer de Lleida", *Gimbernat*, XXV (Barcelona, 1996), pp. 57-68, concretament 60-61 (AML. Reg. 836, *Llibres de Crims*, ff. 422-453).
7. AML. Reg. 838, *Llibres de Crims*, f. 511.
8. Trobat un nadó mort per estrangulació, el 29 d'agost de 1619, la "cria de difunt" consistí en sorollar-lo i moure'l: "pera effecte de visurar [el veguer, paers i assessor] lo cadàver del minyó, lo qual trobaren mort a la vora del riu Segre lo dia de ahir, ahon estave dit minyó mort, lo qual fonch sorollat y mogut una y moltes vegades y nunca plorà ni feu senyal de moures ans bé aparegué a tots los que allí eren presents, que li faltaven los esperits vitals y per consequent ésser mort" (CAMPS, op. cit. pp. 57 i 65).
9. Aquest procediment era semblant al que s'efectuava quan moria un papa. L'arquiatra pontifici (títol del metge papal), després de practicar l'auscultació, de pendre el pols i indicar tot seguit la mort del papa, era només el primer pas, donc calia la declaració oficial de la mort. L'encarregat de fer-ho era el cardenal camarlenc de la Santa Seu, assistit del vicecamarlenc i d'altres membres de la Càmbra Apostòlica, que cridava al Sant Pare pel seu nom de pila, tres vegades a intervals, i alhora que el cridava colpejava suaument a la front del difunt amb un petit martell de plata i mànec de vori i, obviament, al no tenir resposta procedia a la certificació oficial de la mort amb una breu frase: "Vere Papa mortuus est" (Veritablement el Papa ha mort). Aquesta cerimònia fou definitivament abolida per Joan XXIII (1958-1963) (SANTOLARIA DE PUEY Y CRUELLES, José-Apeles: *El Papa ha muerto ¡Viva el Papa!*, Barcelona, Edit. Plaza & Janés, 1997, pp.55-56 i 58-59).
10. AML. Reg. 383, *Llibres de Crims*, f. 540, full solt: "Per Justiciar la defensa del delictu en si nulliter, està culpāt Joseph Tuliū detengut en les carcens Reals de la pressent ciutat...[signat] Bullfarines Advocat Pauperum".
11. IBARS, Teresa: *La delinqüència a la Lleida del barroc*, Lleida, Pagès editors, 1994, p. 95. També era admès com a mitjà de prova en el judici el turment, i com a exemple el tenim en el cas de Juan Comerres que fou condemnat per robatori a la pena capital i previament li fou aplicat el turment. El dia 11 d'abril de 1619 fou executat penjat pel coll en una forca, situada al Plà dels Gramàtics, en presència del veguer i paers (pp. 39-61).
12. AML. Reg. 838, *Llibres de Crims*, ff. 564-564v, 576 i 578-578v. No hi consta el dictàmen dels cirurgians.
13. Ibidem, ff. 526v-527v. Tampoc hi ha dictàmen mèdic.

14. Ibidem, f. 489.

15. Se refereix a l'Hospital de Santa Maria, i el seu "fossar" fou suprimit l'any 1809 al construir-se l'actual cementiri municipal, cfr. LLADONOSA Y PUJOL, José: *Noticia histórica sobre el desarrollo de la medicina en Lérida*, Lleida, Colegio Oficial de Médicos, 1974, p. 149. La butlla d'Eugeni IV (1431-1447) de fundació de l'hospital, de data 31 de març de 1446, la publica PERARNAU I ESPELT, Josep: "Documentació papal relativa als Països Catalans en quatre registres del s. XV de l'Archivio Segreto Vaticano", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 15 (Barcelona, 1996), pp. 427-481, concretament doc.2, pp. 429-432. I sobre els seus inicis, vegeu BERTRAN ROIGÉ, Prim: "Sobre els inicis d'una institució benèfica baix medieval: l'Hospital de Santa Maria de Lleida (1435-1519)", *Universitas Tarraconensis*, Homenatge al professor Francesc Cortiella i Odena, Facultat de Filosofia i Lletres. Departament de Geografia, Història i Filosofia, Tarragona, 1992, pp. 33-53.

16. Segons les ordenances de 1632, el mestre de camp era el comandament suprem d'un terç. El terç estava compost per 12 companyies i cada una d'elles per 100 cosselets, 90 arcabussers i 40 mosqueters, amb un capità, un ordenança, un alferes, un sergent, dos tambors, un pifre, un furrier, un barber, un capellà i altres places menors fins a completar les 250 establertes. En realitat els efectius de les companyies eren molt més reduïts (GONZALO, Juan Luis - RIBES, Angeles - UCEDA, Oscar: *Els setges de Lleida 1644-1647*, Lleida, Ajuntament, 1997, pp. 36 i 38).

17. AML. *Llibres de Crims*, f.489v.

18. Ibidem, f. 511.

19. Ibidem, f. 373. El sergent era la mà dreta del capità a l'hora d'executar les ordres i d'encarregar-se de la disciplina de la tropa (GONZALO, op. cit. p. 38). El sergent Joan Ruiz, marit de Felipa, també fou ferit de resultes d'una brega amb espases, el dia 18 d'abril, segons hem comentat més amunt.

20. Ibidem, f. 665.

21. AHPL. Reg. 853. Not. J. Monhereu, f. 223v.

22. Jove cirurgià o fadrí cirurgià és el grau de l'organització gremial superior a l'aprenent i inferior al mestre.

23. AHPL. Reg. 836, ff. 352-352v.

24. LLADONOSA I PUJOL, Josep: *Comentarios i aportacions documentals per a la història de la medicina de Lleida*, Lleida, Col·legi Oficial de Metges, 1977, p. 16. Sobre càstigs i tortures a les presons de Lleida, pp. 9-20.

Apèndix documental

1674, abril, 21. Lleida.

Acte d'haver cridat de difunt i dictàmen dels cirurgians sobre el cadàver d'Úrsula Claver.

AML. Reg. 838, Llibres de Crims, f. 397.

Dia 21 Aprilis 1674. Ilerdae.

Constituïts los molt Il·lustres Señors Hyeronim Oliach Llochtinent de Cort y veguer de la Ciutat de Leyda lo dr. Antonino de Puig y M^o Josep Paris Pahers lo any present y corrent de dita Ciutat Junt

amb Matheu Jover absent ab assistencia del Magnífich y egrègi Aleix Novell en d. dr. Assessor en casa de Batiste Claver pages de Leyda que la te en la present Ciutat en la Parrochia de St. Llorens en lo Carrer nou en la entrada de dita Casa trobaren una dona morta que se anomenave Ursula Claver mulle de dit Batiste Claver y lo dit Sr. Sotsveguer crida a la dita Ursula Claver tocantla ab la vara del Rey dient per tres vegades Ursula Claver qui te ha morta y no respongue y fonch per tots los circumstants vist esser morta y esser Sa anima separada de son cos. De quibus etc.

Testes Juan Calsapeu y Joseph Corria verguers dels Señors Paher.

M^o Domingo la Torre y M^o Francisco Cruelles cirurgians de la present Ciutat de Leyda mediant Jurament per ells prestat en ma y poder de dit Sr. Sosveguer donen y fan relacio que an visurat lo Cadaver de Ursula Claver mulle de Batista Claver pages de Leyda trobat en la Casa de dit Batiste Claver que la te en la present Ciutat en la Parroquia de St. Llorens en lo Carrer nou en lo qual Cadaver han trobat uns Colps en la Cavitat vital en lo Costat dret fets ab instrument contundent danyadas las parts continentes y contenidas de dita Cavitat y altre colp en la Cuixa dreta y Segons el excrement que li eixie per los nasos y el senyal de la inflamacio del Coll Indiquen lan acabada de offegar ab les mans los quals colps Segons los Autors Cirurjos diuen son mortals per suffocarse lo Calor natural per estar les parts continentes y contenidas rompudas y extravesada molta Sanch. De quibus etc.

Testes sunt Francesch Vilar y Josep Corria verguers dels Señors Pahers.